

Certifikace odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování

**Konference PPRCH „Jeden svět (ne)stačí aneb sbližování paralelních
světů zdravotnické a školské prevence ...“**

**Magistrát hlavního města Prahy
4. listopadu 2013**

OBSAH PREZENTACE

Úvod

Základní cíle a principy

Vývoj standardů

Obecný rámec a cíle standardů

Oblasti rizikového chování

Charakteristiky a požadavky na školskou primární prevence

Základní pojmy

Cílové skupiny

Obecné a speciální standardy

Výbor pro udělování certifikací

Pracoviště pro certifikace

Úvod

Téma standardizace a standardů kvality preventivních programů a intervencí je tématem přesahujícím rámec České republiky

Česká republika nastoupila průkopnickou cestu - byla první zemí v rámci Evropské unie, která se pokusila spojit standardy kvality s financováním ze strany státu.

Od roku 2005 zahájila proces certifikace kvality poskytovatelů preventivních programů primární prevence užívání návykových látek a tuto certifikaci alespoň z jedné části vázala na finanční podporu ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Certifikace

- Unikátní systém hodnocení kvality
- Pro všechny formy rizikového chování
- Pro všechny poskytovatele programů primární prevence
- Nové standardy: všeobecná, selektivní , indikovaná prevence
- Dobrovolnost x veřejné financování

Základní cíle

- Hospodárné financování služeb z veřejných prostředků
- Zvyšování a udržení kvality služeb
- Ochrana práv uživatelů služby
- Zefektivnění sítě služeb pro uživatele

Základní principy

- Celý proces certifikace odborné způsobilosti vychází z těchto principů:
- Dobrovolnost
- Transparentnost
- Nezávislé šetření, odborná a etická úroveň ze strany certifikátorů
- Používání odborně definovaných, obecně akceptovaných kritérií.

Vývoj standardů

Úkol vypracovat původní standardy specifické primární prevence užívání návykových látek (MŠMT, 2005) vyplynul z Usnesení vlády č. 1045 z roku 2000 (o Národní strategii protidrogové politiky na období 2001–2004) a práce na jeho splnění byly zahájeny již v průběhu Phare Twinning projektu „Drogová politika“

Významným posunem je pak definice tohoto úkolu v nejnovější Strategii, v Akčním plánu realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2012 (usnesení vlády ČR ze dne 19. ledna 2011 č. 47) a ve Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2012 – 2015 (usnesení vlády ČR č.925/2011), kde je tento úkol rozšířen na celou oblast školské prevence rizikového chování (tedy nejen na návykové látky).

Vývoj standardů - pokračování

- Od roku 2006 je systém certifikace odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence implementován v České republice do praxe. První program primární prevence užívání návykových látek byl certifikován v prosinci 2006 a poslední v lednu 2011.
- Na základě evaluace Agentury pro certifikace byly v roce 2008 původní standardy z roku 2005 zrevidovány a přepracovány.
- V rámci projektu VYNSPI 2010-1: přepracování standardů, aby integrovaly všechny typy rizikového chování a reagovaly na celou šíři variant poskytovatelů preventivních programů a intervencí v ČR.

Obecný rámec a cíle standardů primární prevence

- Za školskou specifickou primární prevencí rizikového chování (dále také „specifickou prevenci“) považujeme takové intervence a programy, které jsou úzce zaměřeny na definované oblasti rizikového chování a s tím spojené fenomény
- *Prevence rizikového chování* -jakékoli typy výchovných, vzdělávacích, zdravotních, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky.

Oblasti rizikového chování

Obecně rozlišujeme minimálně devět oblastí rizikového chování, které v současné školní prevenci představují hlavní tematické oblasti: záškoláctví, šikanu a extrémní projevy agrese, extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, rasismus a xenofobii, negativní působení sekt, sexuální rizikové chování, závislostní chování (adiktologie).

Z hlediska výskytu v populaci se začínají stávat další dva okruhy velkými ohnisky pro preventivní práci (nelze jednoznačně zahrnout do konceptu rizikového chování): okruh poruch a problémů spojených se syndromem týraného a zanedbávaného dítěte, spektrum poruch příjmů potravy.

Obecné charakteristiky školské primární prevence

- Programy a intervence školské primární prevence rizikového chování musí naplňovat tři níže definované obecné charakteristiky:
 - a) musí mít přímý a explicitně vyjádřený vztah k určité konkrétní formě rizikového chování a tématům s ním spojeným;
 - b) realizace musí být jasně časově a prostorově ohraničena a měla by procházet fázemi od zmapování potřeb, vytvoření plánu programu a jeho přípravy, provedení a zhodnocení programu a zajištění jeho návaznosti,

Obecné charakteristiky školské primární prevence - pokračování

- c) musí být zacílen na jasně ohraničenou a definovanou cílovou skupinu a s tím související zdůvodnění matchingu (tj. přiřazování určité skupiny či jednotlivce k danému typu programu odpovídajícímu potřebám a problémům cílové skupiny).

Požadavky, které jsou konkretizovány a rozpracovány do podoby obecných a speciálních standardů

- a) program musí respektovat specifické problémy a potřeby své cílové skupiny a jeho součástí tedy musí být i způsob, jakým tyto informace poskytovatel získává,
- b) program musí být dostupný a musí respektovat základní práva jeho účastníků,

Požadavky - pokračování

- c) součástí programu je zajištění základních organizačních, personálních a ekonomických požadavků na poskytovatele preventivních programů,
- d) musí být jasně stanoveno, co vše je materiálně a technicky třeba zajistit, aby mohl být program realizován a bylo dosahováno co nejvyšší efektivity,
- e) program musí být součástí širšího systému preventivního působení (zajištěná návaznost, např. na minimální preventivní program školy apod.) a součástí jeho realizace je zhodnocení jeho kvality, případně též efektivity.

Hlavní cíl školské specifické primární prevence

- Hlavním cílem školské specifické primární prevence je, abychom v maximální možné míře předcházeli a současně redukovali míru rizik spojených s konkrétními projevy rizikového chování.
- Pouze program, který má jasně stanovené cíle je možné hodnotit. Pokud primárně preventivní program některé z těchto požadavků nesplňuje, je u něho obvykle vyloučena jakákoli odborná forma hodnocení jeho kvality a efektivity.

Další úrovně obecných cílů specifické prevence:

- Oddálit do co nejvyššího věku a pokusit se minimalizovat rizika spojená s tímto jednáním, jak z hlediska jedince, tak společnosti,
- působit a motivovat je k upuštění od této činnosti a podporovat je k návratu k životnímu stylu, který není spojen s těmito projevy, současně u nich minimalizovat rizika s nimi spojená,
- v případě rozvoje jakékoli vážnější formy rizikového chování je nutné zajistit adekvátní prostředky ochrany před dopady tohoto jednání, motivovat jedince k využití specializované pomoci v poradenské nebo léčebné oblasti.

Základní pojmy

- **„Standardy”** se míní odbornou veřejností akceptovaná úroveň poskytovaných preventivních programů, která umožňuje dosáhnoutí maximální kvality a efektivity těchto programů.
- **„Kvalitním programem”** se rozumí takový program, který je efektivní, integrovaný do širšího systému preventivního působení a který slouží jednoznačně definovanému cíli, splňuje kritéria stanovená ve standardech prostřednictvím jednotlivých standardů a odpovídá potřebám zájemců o programy a klientům.

Cílové skupiny primárně preventivních programů

- Pro účel deskripce cílové skupiny programu specifické primární prevence byl vytvořen jednotný klasifikační systém cílových skupin:
 - 1. Věkové kritérium
 - 2. Kritérium náročnosti
 - 3. Institucionální kritérium

Při popisu cílové skupiny doporučujeme výběr alespoň 3 - 5 kritérií, která jsou relevantní vůči realizovanému programu.

Zásady efektivní primární prevence rizikového chování

- a) Komplexnost a kombinace mnohočetných strategií
- b) Kontinuita působení a systematičnost plánování.
- c) Cílenost a adekvátnost informací i forem působení
- d) Propojení (vzájemná provázanost) různých typů prevence a preventivních programů v oblasti rizikového chování.
- e) Včasný začátek preventivních aktivit, ideálně již v předškolním věku.
- f) Pozitivní orientace primární prevence a demonstrace konkrétních alternativ.
- g) Využití „KAB“ modelu - a schopnosti obstat v kolektivu a řešit problémy sociálně přiměřeným způsobem.
- h) Využití „peer“ prvku, důraz na interakci a aktivní zapojení.
- i) Denormalizace
- j) Podpora protektivních faktorů ve společnosti,
- k) Nepoužívání neúčinných prostředků

Obecné standardy

Obsahují:

- Poslání programů primární prevence ,
- Úvodní zhodnocení prostředí, v němž má být preventivní program prováděn,
- Zhodnocení potřeb cílové skupiny,
- Stanovení plánu a dohoda o poskytování preventivních programů,
- Zásady poskytování preventivních programů,

Obecné standardy - pokračování

- DOSTUPNOST A INFORMACE O PROGRAMU,
- Hodnocení kvality a efektivity preventivních programů
- Práva klientů
- Personální práce, odborné vedení a rozvoj pracovníků a týmů
- Organizační aspekty

Standardy odborné způsobilosti: speciální část

- Programy školské všeobecné primární prevence
- Programy školské selektivní primární prevence
- Programy školské indikované primární prevence

Výbor pro udělování certifikací

- Meziresortní a multioborový pracovní výbor
- Činnost organizačně zajišťuje MŠMT
- Složení MŠMT, MV, MZ, MPSV, NUV, ANO,
- Předkládá návrhy na udělení certifikátů certifikační autoritě
- Kontrolní orgán

Pracoviště pro certifikace

- Zajištěním certifikací je MŠMT pověřen Národní ústav pro vzdělávání (přímo řízená organizace)
- Pracoviště pro certifikace (2 pracovníci): Roman Petrenko a Lucie Myšková
- Kontakty a informace na www.nuvv.cz

Pracoviště pro certifikace

- Zajišťuje jednotlivá certifikační šetření – přijímá přihlášky a komunikuje se žadateli o certifikaci
- Personálně i organizačně připravuje místní šetření
- Připravuje podklady pro CV
- Vzdělává certifikátory

Děkuji Vám za pozornost

Mgr. Vladimír Sklenář

E-mail: vladimir.sklenar@msmst.cz

Telefon: 234 811 698